

Ωραιότερες οι αχτίδες όπου δίχως να πατείς περνάς
Αήτητη όπως η Θεά της Σαμοθράκης πάνω από τα
βουνά της θάλασσας
Έτσι σ' έχω κοιτάξει που μου αρκεί
Να έχει ο χρόνος όλος αθωωθεί

Το μονόγραμμα, Οδυσσέας Ελύτης

Η ιστορία που θα διαβάσετε είναι εμπνευσμένη από αληθινά γεγονότα. Τα ονόματα, οι τοποθεσίες και οι χρονολογίες έχουν σκόπιμα αλλάξει και οποιαδήποτε ομοιότητα είναι εντελώς συμπτωματική. Οι πραγματικοί ήρωες που αναφέρονται στις ευχαριστίες απλά αποτέλεσαν την έμπνευση για τη συγγραφή αυτού του βιβλίου και σε καμιά περίπτωση δεν αποτυπώνεται η πραγματική τους ζωή.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ:

Την εταιρεία Realize Italy και ειδικά τον Simone Arnaboldi για την κατασκευή των συλλεκτικών ατσάλινων κουτιών του βιβλίου.

Τον σχεδιαστή κοσμημάτων Νικόλα Παπαζήση για τη δημιουργία του συλλεκτικού δαχτυλιδιού μύησης του βιβλίου.

Τον παραδοσιακό ξενώνα «ΑΞΙΕΡΟΣ» στη Σαμοθράκη για τη μοναδική φιλοξενία.

Η Ουρανόεσσα είναι αφιερωμένη στους αρχαιολόγους που εργάστηκαν και εργάζονται στην Ελλάδα, φέρνοντας στο φως όλα αυτά που για αιώνες ήταν κρυμμένα στο σκοτάδι, πληρώνοντας πολλές φορές με την ίδια τους τη ζωή. Ειδικά όμως σε κάποιους από τους οποίους εμπνεύστηκα ένα μεγάλο κομμάτι της ιστορίας που θα διαβάσετε.

Τους Ανδρέα Βαβρίτσα, Elbeth B. Dusenbery, τους Karl Lehmann και Phyllis Williams Lehmann, που εργάστηκαν για πολλά χρόνια στο Ιερό των Μεγάλων Θεών στη Σαμοθράκη.

Στη Μαρίνα και τη Βαία που γεμίζουν καθημερινά τη ζωή μου με έμπνευση και όχι μόνο.

Ειδικές ευχαριστίες στους:

Δημήτρη Μάτσα, αρχαιολόγο.

Παγώνα Κατσάκη, αρχαιολόγο στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Σαμοθράκης.

Γλυκερία Δημητροπούλου, Μαρία Χρήστου, Λίλα Κωτρώτσιου και Γιώτα Ρήγα για την εξαιρετική συνεργασία.

Τη Μαρίνα Γεωργίου για τους στίχους του τραγουδιού που έγραψε για την Ουρανόεσσα.

Τον Ανδρέα Μανωλικάκη και τον υπέροχο σκύλο του, Fourio!

Τη Ζωή Τηγανούρια και τη Μικαέλα Δαρμάνη για τη μουσική σύνθεση και την ερμηνεία του τραγουδιού του βιβλίου.

Τέλος τους Μελαχροινή Μαρτίδου, Ρούλα Άρισεχ, Βασιλική Δημούδη, Μαρία Βαλσαμίδου, Ελένη Μυλωνά, Άλκηστη Ζάχου, Μοσχούλα Κοντοσταύλου, Γιώργο Γκούμα, Δημήτρη Τσανταρλιώτη, Αλίκη Σάρρα, Στάθη Χριστόπουλο,

Δημήτρη Λυμπερόπουλο, Δημήτρη Αραμπατζή, Έλενα Κυριάκου, Χρήστο Κανελλόπουλο, Antoni Armani, Γιασεμή Εγγλέζου και Κυριακή Αμβροσιάδου, για την όποια βοήθεια μου προσέφεραν ηθελημένα ή άθελά τους...

Ουρανόεσσα*

1) Αυτή που είναι γεμάτη ουρανό ή αυτή που ανήκει στον ουρανό.

2) Ονομασία που έχει χρησιμοποιήσει για τη Σαμοθράκη ο Θρακιώτης ζωγράφος και χρισμένος από τον Οικουμενικό Πατριάρχη ως Άρχοντας Αγιογράφος του Οικουμενικού Πατριαρχείου κ. Γιάννης Μητράκας.

1944, ΤΕΛΟΣ ΠΟΛΕΜΟΥ, ΚΑΠΟΥ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΚΑΘΩΣ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ γερμανικά στρατεύματα αποχωρούσαν όπως όπως, μια παράξενη σιωπή έμενε να απλώνεται ανάμεσα στα μισογκρεμισμένα κτίσματα. Η σκόνη που άφηναν πίσω τους, θαμπή και αποπνικτική, σαν κίτρινο σύννεφο, είχε καθίσει σε ολόκληρο τον οικισμό και θόλωνε την ατμόσφαιρα. Ένα τζίπ περίμενε όλους τους άλλους να απομακρυνθούν. Όταν και η τελευταία μοτοσικλέτα χάθηκε στο στενό, ένας Γερμανός στρατιώτης, σκαρφαλώνοντας στην καρότσα, άρπαξε το πολυβόλο και το γύρισε προς τα πίσω, μην τυχόν και κάποιος επιτεθεί έστω και τώρα στους συντρόφους του που όλο και ξεμάκριναν.

Όταν κι αυτό το όχημα χάθηκε πια, παρέσυρε αργά μαζί του και τη σκόνη. Ο αέρας άρχισε γοργά να καθαρίζει, φανερώνοντας ακόμη πιο πολύ το ρημαγμένο τοπίο. Οι τοίχοι κάποιων σπιτιών είχαν παραμορφωθεί επικίνδυνα από το βάρος των αστήριχτων πια σοβάδων. Σε διάφορα σημεία, απομεινάρια φωτιάς που είχαν γίνει γκρίζοι καπνοί, συμμαχούσαν με την άπνοια και ανέβαιναν ευθεία στον ουρανό, σαν προσευχές που μετέφεραν το μήνυμα του όλεθρου και της καταστροφής. Μακριά ακούγονταν οι υπόκωφοι ήχοι από βλήματα και πυροβολισμούς...

Το πρώτο πράγμα που φάνηκε να σαλεύει ανάμεσα στα χαλάσματα ήταν η όψη μιας γυναίκας, που δειλά κοιτάζε κατά τη μεριά όπου τράβηξαν πριν λίγο οι Γερμανοί. Φορούσε ένα κάτασπρο φουστάνι, και η αντίθεση με το μαύρο των μαλλιών της την έκανε ίδια με νεράιδα, που αλαφροπατούσε στις πεσμένες πέτρες αψηφώντας τους νόμους της βαρύτητας. Είχε στυλώσει τα πόδια της στο χώμα, κι ανήμπορη για λίγο να σαλέψει, έμεινε να κοιτάει προς το σοκάκι. Φανερά ταραγμένη, έγειρε με όλο της το σώμα προς την ίδια κατεύθυνση, με τον φόβο να τaráζει την καρδιά της πως από στιγμή σε στιγμή οι Γερμανοί θα επέστρεφαν.

Όταν βεβαιώθηκε ότι κανείς τους δεν θα γύριζε, έτρεξε στην εκκλησία. Το μόνο αλώβητο κτίσμα ήταν το καμπαναριό. Για κάποιο λόγο, οι σφαίρες και τα βλήματα αρνήθηκαν να πληγώσουν τις πέτρες και τα ξύλα που, όπως μπλέκονταν, σχημάτιζαν την ταλαιπωρημένη όψη του. Άρπαξε βιαστικά τη φθαρμένη τριχιά της καμπάνας και, με όση δύναμη είχε, τράβηξε πίσω, προκειμένου η μεταλλική γλώσσα να χτυπήσει δυνατά τα χάλκινα τοιχώματα. Τα αδύναμα χέρια της δεν αρκούσαν και ο πρώτος ήχος ίσα που ακούστηκε, σαν παρασπονδία. Γύρισε τότε αποφασιστικά, φέρνοντας το σκοινί πάνω από τον ώμο της, και τράβηξε αντίθετα· έτσι όπως μοχθούσε το ταλαίπωρο κορμί της, θύμιζε ζεμένο αλόγο. Αυτή τη φορά η επιμονή της δεν ήταν μάταιη, και ο πρώτος μεταλλικός ήχος αντήχησε τριγύρω, σαν να προσπαθούσε άτσαλα να σημάνει την ξεχασμένη από χρόνια μελωδία κάποιας χαρμόσυνης είδησης.

Η δύναμη της βαριάς καμπάνας την παρέσυρε και τη σήκωσε όρθια στον αέρα. Χωρίς να αντισταθεί, αφέθηκε στην ταλάντωση του σκοινιού που το είχε γραπώσει δυνατά, με τα χτυπήματα να γίνονται απανωτά, όλο και πιο σφοδρά.

Πότε πατώντας στο χώμα, πότε αιωρούμενη μισό μέτρο πάνω από τη γη, καμωνόταν έναν χορό, με τον πιο χαρούμενο ήχο που είχε ακουστεί εδώ και πολύ καιρό σε αυτόν τον τόπο. Δειλά δειλά, σαν ξαφνικά τα χαλάσματα και οι άψυχες πέτρες να γέννησαν ζωή, κορμιά ανθρώπων άρχισαν να ξεπροβάλλουν πλησιάζοντας την πλατεία από όπου η γυναίκα δεν έλεγε με τίποτα να σταματήσει τον ξέφρενο χορό της μαζί με την καμπάνα.

Με τον φόβο ζωγραφισμένο στην όψη τους, κοιτούσαν κατά τη μεριά που κανείς πια Γερμανός δεν φαινόταν. Κάποιοι είχαν στην αγκαλιά τους μικρά παιδιά, όπου κι εκείνα σιωπηλά και φοβισμένα ακολουθούσαν τα βλέμματα των μεγαλύτερων, έτσι όπως ήταν γραπωμένα πάνω τους. Το φθινόπωρο ήταν στο αποκορύφωμά του, μα τα γυμνά μέρη των σωμάτων τους ήταν κάτασπρα, σαν την καρδιά του αμύγδαλου, λες και περνούσαν όλον τον καιρό τους κρυφά από τον ήλιο. Οι πρώτοι ψίθυροι ανάμεσά τους ξεκίνησαν δειλά να δυναμώνουν και, σε λίγο, μπερδεμένα λόγια και γέλια, πήραν να ακούγονται όλο και πιο δυνατά, με λέξεις που μεταμορφώνονταν σε ερωτήσεις.

«Τέλειωσε ο πόλεμος...» ρωτούσαν οι μεν, «έφυγαν;» απορούσαν οι δε. Τα γέλια και οι ιαχές χαράς δεν άργησαν, και μόνο τότε η γυναίκα αποκαμωμένη παράτησε το σκοινί και ξεχύθηκε ανάμεσά τους, αναγγέλλοντας εκστατικά το τέλος του πολέμου και την αποχώρηση των κατακτητών.

Αδυνατισμένοι σαν σκιάχτρα οι περισσότεροι, μάζεψαν όση δύναμη κρυβόταν στα σωθικά τους και παρασύρθηκαν σε έναν χορό δίχως ρυθμό και μουσική, παρά μόνο με τα δικά τους αυτοσχέδια τραγούδια. Για λίγη ώρα όλοι παρέμειναν εκεί, πετώντας στον αέρα τα ρούχα τους ή ό,τι άλλο ελαφρύ έβρισκαν. Σαν να ξόρκιζαν έτσι το βάρος που είχε

πλακώσει την ψυχή τους. Οι φωνές ενός άντρα, που λαχανιασμένος έφτασε κοντά τους από την αντίθετη κατεύθυνση από εκείνη που έφυγαν οι Ναζί, έκαναν μερικούς να σαστίσουν. Ο διονυσιακός τους χορός κόπηκε απότομα από τον φόβο που σκόρπισε ξανά ανάμεσά τους, μόλις άκουσαν τα λόγια του.

Στην ελάχιστη στιγμή σιωπής, ήχησαν πυροβολισμοί αρκετά κοντά στον δρόμο, που ξεπρόβαλλε από τον μικρό λόφο απέναντί τους. Ένα δυνατό μαρσάρισμα κάποιου οχήματος, που αγκομαχούσε να ανέβει την ανηφόρα, έφτασε στα αυτιά τους. Αμέσως οι περισσότεροι άρχισαν και πάλι να κρύβονται μέσα στα χαλάσματα και στα μισογκρεμισμένα σπίτια. Στην πλατεία παρέμειναν καμιά δεκαριά άντρες όλοι και όλοι, καθώς και η γυναίκα με τα άσπρα που, παρά τις παροτρύνσεις να κρυφτεί, τους αγνόησε και στάθηκε στο πλάι τους με πείσμα, να περιμένει τους απρόσκλητους επισκέπτες.

Δευτερόλεπτα μετά, στην κορυφή του λόφου, δεν άργησε να φανεί ένα φορτηγό, με την καρότσα του παραγεμισμένη με άντρες που κρατούσαν τα όπλα σαν κρεμασμένα κουπιά βάρκας. Ακόμα περισσότεροι πεζοί προχωρούσαν δεξιά και αριστερά, βρίσκοντας προσωρινά κάλυψη από τυχόν εχθρούς στον όγκο της κινούμενης σιδερένιας μάζας. Πάνω από εκατό αντρικά κορμιά βάδιζαν αργά στον δρόμο που οδηγούσε στην πλατεία. Όταν πια πλησίασαν αρκετά, μπορούσες να ξεχωρίσεις την όψη τους. Αξύριστοι για μέρες ήταν οι περισσότεροι, με τα γένια να καλύπτουν τα πρόσωπά τους, ζωσμένοι αρμαθιές από σφαίρες. Όλοι σχεδόν φορούσαν στρατιωτικά και ήταν δύσκολο να διακρίνεις αν επρόκειτο για τον στρατό ή για τους αντάρτες.

Πρώτος έφτασε κοντά τους αυτός που φανερά έμοιαζε για αρχηγός τους. Σταμάτησε λίγα μέτρα μακριά, κι αφού

τους περιεργάστηκε, έστρεψε επιδεικτικά το βλέμμα του στη γυναίκα, εμφανώς αγριεμένος.

«Πόση ώρα έχουν που έφυγαν οι Γερμανοί;» ρώτησε και ταυτόχρονα έφτυσε με αναίδεια στο χώμα, κοντά στα πόδια των φοβισμένων χωρικών.

Για μερικά δευτερόλεπτα κανείς δεν αποκρινόταν. Ήταν ακόμη νωπές οι μνήμες από την τελευταία φορά που έδωσαν ανάλογες πληροφορίες και το πλήρωσαν πολύ ακριβά, με την εκτέλεση δέκα αντρών του χωριού αλλά και το κάψιμο πολλών σπιτιών.

Η θαρραλέα γυναίκα πήρε τον λόγο, και η φωνή της έφτασε ζωηρά στα δεκάδες σιωπηλά αντρικά σώματα. «Έφυγαν πριν μια ώρα περίπου».

Ο αρχηγός της ομάδας κοίταξε ξανά με καχυποψία προς τη μεριά της και ξεκρέμασε το όπλο από τον ώμο του. Με απαλές και απόλυτα γνώριμες στα δάχτυλα κινήσεις, όπλισε το τουφέκι, και η σφαίρα πήρε τη θέση της στη θαλάμη. Το σήκωσε αργά και σημάδεψε καταπρόσωπο έναν από τους χωρικούς, που τώρα έτρεμε από τον φόβο του. Πλησιάζοντάς τον απειλητικά, είπε ψιθυριστά, ίσα να ακούσουν οι δυο τους: «Πριν από πόση ώρα;»

«Πριν δεκαπέντε λεπτά το πολύ...» απάντησε εκείνος τρομαγμένος κάτω από το ψυχρό του βλέμμα.

Η γυναίκα στην άκρη προσπαθούσε να καταλάβει τι έγινε, μιας και δεν άκουσε παρά μόνο την απάντηση του συγχωριανού της. Ο επικεφαλής έβγαλε το δίκωχο από το κεφάλι του. Τα μαλλιά του ήταν μουσκεμένα από τον ιδρώτα και βρόμικα από τη σκόνη, τα μάτια του έμοιαζαν με αυτά του φιδιού όταν ετοιμάζεται να δαγκώσει τη λεία του. Με την ανάστροφη του χεριού σκούπισε το στόμα, σημάδι δυσοίωσης σκέψης, ενώ όλοι οι υπόλοιποι κρέμονταν από τα χείλη

του. Ένα μεγάλο σπαθί και ένα τουφέκι καλά φυλαγμένο στη δερμάτινη θήκη του ξεπρόβαλλαν από τη μέση του. Το βάρος των όπλων και των πυρομαχικών δεν έδειχνε να τον κουράζει στο παραμικρό.

«Όστε πριν από μια ώρα, ε;!» ούρλιαξε, και πήγε κοντά της, βάζοντας το βρομερό του πρόσωπο μπροστά στο δικό της.

Εκείνη ούτε που σάλεψε, δείχνοντας πως δεν τη φόβισε η άγρια επίθεσή του. «Δεν σε φοβάμαι... Ό,τι είναι, κάν' το γοργά, να τους προλάβεις...» του απάντησε με ήρεμη φωνή.

Έκπληκτος και ο ίδιος από τον τρόπο της, έμεινε για λίγο μετέωρος να την κοιτάζει και απότομα έγειρε πίσω γελώντας. Το έκανε κυρίως για να αποφύγει την αμηχανία του μπροστά στο θάρρος αυτού του πλάσματος. Συνεχίζοντας να καγχάζει, γύρισε αργά προς τους άντρες και φώναξε ειρωνικά: «Πού είναι αυτός ο καινούριος;»

Κανείς δεν σάλεψε, λες και τα πόδια όλων είχαν ριζώσει βαθιά στο χώμα. Το ουρλιαχτό του έσκισε τον αέρα. «Πού είναι είπα ο καινούριος;»

Μόνο τότε ένας άντρας από τους λίγους που δεν είχαν μακριά γένια, ξεχώρισε δειλά ανάμεσα στο τσούρμο. Του έκανε με το κεφάλι ένα οργισμένο νεύμα να πλησιάσει, και εκείνος, μην μπορώντας να κάνει αλλιώς, πήγε κοντά του.

ΜΕ ΔΥΟ ΒΗΜΑΤΑ έφτασα δίπλα στον αρχηγό. Την ίδια ώρα ένιωσα το παλιό τουφέκι που κρατούσα να τρέμει, ίσως γιατί διαισθάνθηκα πως μόνο για κακό με καλούσε κοντά του. Ήταν δεν ήταν δυο μέρες που με τη βία με ενέταξαν σε αυτή την ομάδα, και εγώ ήθελα απλά να βρω έναν τρόπο να μπορέσω να το σκάσω. Φορώντας τα ρούχα που μου έδωσαν κι έτσι αξύριστος όπως ήμουν, δεν διέφερα πολύ στη θωριά από δαύτους. Πάντα ένιωθα κάποιον να παρακολουθεί τις κινήσεις μου και, βλέποντας την αγριότητα με την οποία αντιμετώπιζαν όχι μόνο τους Γερμανούς αλλά και τους Έλληνες, φοβόμουν να κάνω την όποια απόπειρα.

Αυτές τις μέρες μαζί τους είδα αγριότητες πρωτόγνωρες, τέτοια αναλγησία, που κατάλαβα για τα καλά ότι το πιο άγριο και μοβόρο ζώο στην πλάση είμαστε εμείς. Ο κατακτητής το έβαζε επιτέλους στα πόδια και, αντί να μονιάσουμε, μέσα μας γεννιόταν ένας φαύλος κύκλος μίσους και αδικαιολόγητης εκδίκησης, σαν αγώνας δρόμου για το ποιος θα άρπαζε πρώτος την εξουσία μετά τον πόλεμο.

Είχα κάνει όσο μπορούσα υπομονή μέχρι να σταματήσει αυτός ο παραλογισμός. Όλα όμως έδειχναν ότι οι εχθροπραξίες δεν θα τέλειωναν με την αποχώρηση των κατακτητών. Αισθανόμουν ότι μόλις τώρα ξεκίναγε ο πιο σκληρός όλων των πολέμων. Ήταν πια μεταξύ αυτών που τα τελευταία χρόνια ζούσαν και αντιστέκονταν από κοινού στην Κατοχή. Μεταξύ των ίδιων των Ελλήνων.

Από αυτά που είχα ακούσει, κατάλαβα ότι τούτο το μέρος δεινοπάθησε αρκετά. Κάποιος έλεγε, λίγο πριν φτάσουμε, πως θα κάψουν όλο το χωριό γιατί ήταν συνεργάτες των Γερμανών. Μα δεν υπήρχε τίποτα εδώ πια να καεί. Παντού καταστροφή. Είχα μάθει πλέον αυτή τη μυρωδιά που ακουμπούσε στο πετσί μου, σαν ένα αόρατο χέρι που μου τύλιγε τον λαιμό και μου έκοβε την ανάσα. Την ήξερα καλά. Ήταν η μυρωδιά που έχει ο θάνατος. Και, σαν ομίχλη, είχε καθίσει πάνω από τη χώρα και έπαιρνε τις ζωές χωρίς να λογαριάζει φύλο, έθνος, ηλικία.

Στο λίγο που πρόλαβα να τους παρατηρήσω, αναρωτήθηκα πώς ήταν δυνατόν αυτοί που είχαμε εδώ απέναντί μας να λογιάζονται για φίλοι των Γερμανών. Αδυνατισμένοι και βρόμικοι, φανέρωναν κακουχίες και εξαθλίωση. Εκτός από εκείνη, στην άκρη, με το κάτασπρο φόρεμα.

Όπως πλησίαζα, τα μάτια μου κόλλησαν πάνω της προσπαθώντας να καταλάβω αν ήταν από τον κόσμο τούτο. Είχε πιο θαρραλέο βλέμμα ακόμα κι από όλους τους άντρες, που ξεκάθαρα ο φόβος είχε κυριεύσει τα μάτια τους. Τα ρουφηγμένα μάγουλά της τόνιζαν ακόμη περισσότερο τα μαύρα της μάτια, και το χλωμό πρόσωπό της έμοιαζε με εκείνα τα πρόσωπα των γυναικείων μορφών στα αρχαία αγγεία που είχαν ανακαλυφθεί στο νησί μου πριν τον όλεμο.

Όλες μου οι σκέψεις διακόπηκαν όταν ένιωσα την κώνη του όπλου να ακουμπά στο στήθος μου. Μπροστά στο

ανεξιχνίαστο ύφος του, για λίγο τρόμαξα μήπως τραβήξει τη σκανδάλη. Μου πρότεινε το δικό του καινούριο τουφέκι και αποφασιστικά μου είπε: «Πάρ' την πίσω από την εκκλησιά και στείλ' τη να ανταμώσει τους προδότες συντρόφους της».

Έκανε μια μικρή παύση, όσο εγώ νόμιζα πως δεν άκουσα καλά, και συνέχισε γελώντας για να μου επιβεβαιώσει την εφιαλτική του εντολή. «Πάρε το δικό μου, γιατί, με αυτό που 'χεις, δεν θα κάνεις σωστή δουλειά. Άντε λοιπόν, ευκαιρία να μας δείξεις τι πατριώτης είσαι σκοτώνοντας την προδοτρά...»

Ούτε που κατάλαβα πώς το όπλο του πέρασε στα χέρια μου. Τον κοίταξα προσπαθώντας να βρω λόγια για να αρνηθώ τη μακάβρια διαταγή του. Εκείνος όμως ένωσε την άρνησή μου και με πρόλαβε πριν αποκριθώ. «'Η εκτελείς αυτήν ή τους εκτελώ όλους, κι εσένα μαζί. Τι προτιμάς; Διάλεξε και πες μου».

Νόμιζα πως θα σωριαζόμουν έτσι όπως ο πανικός με είχε κυριεύσει. Αρνιόμουν να πιστέψω ότι με είχε επιλέξει για να εκτελέσω την αρρωστημένη του εντολή. Ήλπιζα πως σε λίγο θα έσκαγε στα γέλια και θα μου έλεγε ότι ήταν ένα μακάβριο αστείο. Μα όλες μου οι σκέψεις διακόπηκαν από τον βάρβαρο ήχο της φωνής του. «Αν δεν αποφασίσεις, θα σας εκτελέσουμε όλους τώρα. Τέλειωνε, δεν θέλεις να γυρίσεις στον τόπο σου και να σκάβεις για αυτά τα αρχαία; Κάν' το λοιπόν, και θα γίνει μια ώρα αρχύτερα».

Όλα τα μάτια ήταν καρφωμένα πάνω μου εκτός από εκείνης, που συνέχιζε να κοιτά άφοβα μπροστά, αδιαφορώντας για την όποια επιλογή μου. Μου ήταν αδύνατον να πάρω μια απόφαση. Δεν θα μπορούσα έτσι και αλλιώς να σηκώσω το όπλο και να πυροβολήσω τον οποιονδήποτε, πόσο μάλιστα μια γυναίκα που το μόνο της έγκλημα ήταν ότι είπε

ψέματα για την ώρα που έφυγαν οι Γερμανοί. Από την άλλη, αν δεν υπάκουγα, θα μας εκτελούσε όλους. Και τον είχα ικανό. Αυτό το είχα καταλάβει καλά τούτες τις δύο μέρες.

Όση δύναμη και αν έβαζα, ήταν αδύνατο να κουνηθώ έστω και στο ελάχιστο. Τα πόδια μου είχαν ριζώσει στον χωμάτινο δρόμο, σαν να υπάκουαν κι αυτά στην άρνηση του μυαλού μου. Τότε αυτός έκανε μερικά βήματα πίσω και ταυτόχρονα οι υπόλοιποι, μαθημένοι από τέτοια, άρχισαν να σηκώνουν τα όπλα τους και να σημαδεύουν προς τη μεριά μας. Ένωσα τη γυναίκα να κινείται σαν αέρας και να έρχεται στο πλάι μου. Καθώς γύρισα να τη δω, με χτύπησε άτσαλα στο πρόσωπο. Ταυτόχρονα, χωρίς να χάσει χρόνο, με άρπαξε από τα ρούχα, δίνοντάς μου να καταλάβω πως έπρεπε να υπακούσω και να πάω μαζί της κατά κει που μας είχε διατάξει ο άλλος. Υπνωτισμένος πια και με τα γέλια των υπόλοιπων να αντηχούν εφιαλτικά, την ακολούθησα.

Μόλις ξεμακρύναμε λίγο, μου ψιθύρισε: «Κάνε αυτό που σου είπε για να ζήσουν τουλάχιστον οι άλλοι. Αν δεν το κάνεις, θα σας σκοτώσει όλους».

Μια μικρή κηλίδα αίματος είχε βάψει το φόρεμά της ψηλά στον ώμο, ίσως κάτι είχε γδάρει το λεπτό της δέρμα. Πίσω μου άκουσα άλλη μια εντολή, να μας ακολουθήσει ένας από αυτούς, και αν δεν έκανα αυτό που έπρεπε, απείτησε να μας σκοτώσει και τους δύο. Τα βήματά μου μπλέκονταν ανάμεσα στα χαλάσματα, καθυστερώντας όσο μπορούσα, ελπίζοντας κάτι να συμβεί και να σταματήσει την πορεία μας. Δεν θα σήκωνα σε καμία περίπτωση το όπλο πάνω της. Πάσχιζα μέσα μου, όσο εκείνη με τράβαγε με τα λεπτά της χέρια, αγωνιζόμενοι να σκεφτώ μια λύση, αλλά ο χρόνος ήταν εναντίον μου και αδυνατούσα να βρω ένα τέχνασμα που θα λύτρωνε κυρίως εκείνη και όχι εμένα.

Δεν ήταν πάνω από είκοσι χρόνων. Τι έκανε άραγε σε αυτό το μέρος μόνη; Κανένας από αυτούς που ήταν μαζί της δεν θέλησε να την υπερασπιστεί, παρά λούφαξαν με τα κεφάλια σκυμμένα στο χώμα.

Περνώντας δίπλα από το καμπαναριό, είδα τη λερωμένη από αίμα τριχιά της καμπάνας και κοίταξα πάλι τον ώμο της, παρατηρώντας τη γραμμή που είχε αφήσει το ίδιο σκοινί πάνω στο ύφασμα και στο δέρμα της. Μόλις φτάσαμε πίσω από τις πεσμένες πέτρες της εκκλησιάς, γύρισε και αντάμωσαν τα βλέμματά μας. Τα μάτια της ήταν υγρά, όχι όμως φοβισμένα. Σε ένα κομμάτι από σοβά ακριβώς πίσω μας, η μισή όψη της Παναγίας έστεκε μάρτυρας της αμαρτίας που επρόκειτο να γίνει. Κοίταξα γύρω μου ζυγίζοντας τις πράξεις που απαιτούνταν. Όσο έκανε ο συνοδός μας να πλησιάζει, πήρα φόρα και ψιθύρισα αποφασιστικά στο αυτί της: «Θα σε κρύψω με το σώμα μου και θα κάνω πως σε πυροβολώ. Εσύ πέσε εκεί, σε αυτό το μικρό γκρέμισμα, και εγώ θα συνεχίσω να ρίχνω δίπλα σου. Να μείνεις ακίνητη μέχρι να απομακρυνθώ. Και μετά τρέξε. Τρέξε και κρύψου όπου βρεις, να σωθείς».

Ήμουν τόσο αποφασισμένος, που κατάλαβα πως δεν της άφησα περιθώριο άρνησης, παρότι δεν αντίκρισα ούτε ελάχιστο φόβο στα μάτια της. Αντιθέτως υπάκουσε, λες και το έκανε μόνο για το δικό μου χατίρι. Τα βλέφαρά της μισόκλεισαν για λίγο, χαρίζοντάς μου βουβά μια μικρή δόση ευγνωμοσύνης. Κατάλαβα πως, αν δεν το έκανα τώρα, θα έχανα την ευκαιρία, καθώς ο άλλος πλησίαζε και θα αντιλαμβανόταν τις σκέψεις μου.

Την άρπαξα από τα μαλλιά και την έσπρωξα μπροστά, ίσα να φτάσει στο σημείο που θεώρησα ταιριαστό, για να προχωρήσω στο βιαστικό σχέδιο σωτηρίας της. Χωρίς να γυρίσει

στιγμή, κοντοστάθηκε στην άκρη, και εγώ γοργά σήκωσα το όπλο και σημάδεψα σχεδόν πάνω της. Δεν είχα σπουδαία εμπειρία να πυροβολώ, και για αυτό πρόσεξα όσο μπορούσα πριν πατήσω τη σκανδάλη. Ο κρότος, συνάμα με τη δύναμη της εκτυρσοκρότησης, με πέταξαν πίσω και ένα σύννεφο καπνού έκρυψε για λίγο τη θέα μου. Εκείνη τινάχτηκε, υποκρινόμενη πως η σφαίρα τη λάβωσε πραγματικά. Αμέσως έπεσε άτσαλα ανάμεσα στο χώρισμα δυο μεγάλων βράχων και κύλησε προς τα κάτω, ώσπου χάθηκε από το οπτικό μου πεδίο.

Η καρδιά μου χόρευε έτοιμη να πεταχτεί έξω από την αγωνία της στιγμής. Πριν προλάβει ο άλλος να σταθεί δίπλα μου, πήγα κατά κει. Αυτό που είδα με πάγωσε. Το μέρος που έπεσε ήταν εντελώς απότομο και κακοτράχαλο. Από κει που στεκόμουν πριν, δεν φαινόταν καλά, αλλά τώρα έβλεπα πως, ακριβώς λίγα μέτρα πιο κάτω, έχασκε ένας γκρεμός, κι όσο έφτανε το μάτι μου χαμηλά, κοφτερές πέτρες σημάδευαν τον ουρανό, έτοιμες να υποδεχτούν αφιλόξενα ό,τι ακουμπούσε πάνω τους. Ένωσα άλλη μια μαχαίριά στην καρδιά, καθώς συνειδητοποίησα πως, ανάμεσα στα κοφτερά βράχια, ανθρώπινα κορμιά σε αποσύνθεση βρίσκονταν πεταμένα και παρατημένα. Με τρόπο έψαχνα να βρω κάπου ανάμεσα το δικό της, αλλά τίποτε. Το μόνο που είχε απομείνει από κείνη, ήταν η ελάχιστη σκόνη που αργά καταλάγιαζε στο μέρος όπου πριν από λίγο είχε κυλιστεί άτσαλα.

Ο άντρας που μας είχε ακολουθήσει, με πλησίασε και κοίταξε προς τον γκρεμό, ασυγκίνητος μπροστά στο θέαμα των άψυχων σωμάτων. Σε λίγο, βέβαιος πως έκανα τη δουλειά, χαμογέλασε και με κοίταξε ειρωνικά. «Μπράβο σου. Δεν σε είχα ικανό και ετοιμαζόμουν να σας καθαρίσω και τους δύο, αλλά βλέπω ότι έχεις τα κότσια... Άντε, ξεκίνα τώρα. Μας καρτερούν όλοι να φύγουμε...»

Όταν εκείνος γύρισε, έμεινα για λίγο να κοιτώ τον γκρεμό και το ρέμα παραπέρα. Όσο κι αν προσπαθούσα να αποστρέψω το βλέμμα μου από τα διαμελισμένα σώματα, δεν τα κατάφερνα. Αυτό όμως που νόμισα πως είδα, με έκανε να σκιρτήσω και να τεντωθώ έτσι ώστε να έχω καλύτερη ορατότητα. Για λίγο μου φάνηκε ότι ανάμεσα σε κάτι φυλλωσιές, εκεί που τελείωναν τα βράχια, τη διέκρινα με το άσπρο της φόρεμα να γλιστρά και να χάνεται στο δάσος. Ήταν όμως για τόσο λίγο, που δεν ήμουν σίγουρος αν ήταν αληθινό ή ένα απείκασμα, προκειμένου να γλιτώσω τις τύψεις που αναμοχλεύονταν τώρα μέσα μου. Το δυνατό σφύριγμα του συνοδού με ανάγκασε να τιναχτώ και γύρισα όσο μπορούσα πιο φυσιολογικά έτσι ώστε, αν ήταν πραγματικό ό,τι αντίκρισα, να μην το αντιληφθεί κανείς άλλος...

ΤΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΑΚΟΥΓΟΝΤΑΣ ΤΟ ΟΝΟΜΑ μου να προφέρεται δυνατά από τον ηλικιωμένο καθηγητή μέσα σε τούτη τη μικρή αίθουσα, πετάχτηκα όρθιος. Τα πόδια μου έτρεμαν ελαφρά, σαν να πήγαινα στο εκτελεστικό απόσπασμα κι όχι για να παραλάβω το πρώτο βραβείο αρχαιολογίας. Ευτυχώς κατάφερα να εξασφαλίσω από ένα μαγαζί με παλιά ρούχα ένα σκούρο κοστούμι, ξεφτισμένο, που ωστόσο έδινε κάποια επισημότητα στην εμφάνισή μου.

Είχα σχεδόν συνηθίσει τη μυρωδιά αυτής της ερμητικά κλειστής αίθουσας, λες και σε λίγο μυστικιστικές πράξεις θα λάμβαναν χώρα. Το φως του ήλιου πρέπει να είχε πολύ καιρό να μπει από τα παράθυρα. Ο φόβος και η απομόνωση ξόρκιζαν μακριά ακόμα και τον φρέσκο αέρα. Η χαρά της βράβευσης όμως με αποσπούσε από κάθε άσχημη σκέψη.

Τριγύρω μου λιγοστοί άνθρωποι, κυρίως αρχαιολόγοι και καθηγητές. Πόσο λυπόμουν που ο θεός μου δεν επέζησε για να βρεθεί απόψε στο πλάι μου. Σε αυτόν ουσιαστικά όφειλα την αγάπη μου για την αρχαιολογία που, όντας ιστορικός, είχε στο σπίτι του μια μεγάλη βιβλιοθήκη από την οποία ξέκλεβα κανένα βιβλίο πού και πού, για να διασκεδάσω τον ελεύθερο χρόνο μου. Αν κάποιος δεν ήξερε τι συνέβαινε στη